

УДК: 373.2:7:005.336.2

DOI: <https://doi.org/10.54929/REICST-monograph-03-2026-05>

Омельяненко А. С.,

викладач кафедри дошкільної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID: 0009-0009-8944-5607

Anastasiia Omelianenko

Lecturer of the Department of Preschool Education,
The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
ORCID: 0009-0009-8944-5607

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

MODERN APPROACHES TO THE FORMATION OF ARTISTIC AND CREATIVE COMPETENCE OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL TRANSFORMATION

***Анотація.** У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз сучасних підходів до формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку в умовах глобальних трансформацій освітньої галузі. Акцентовано увагу на тому, що в сучасних реаліях мистецька освіта виходить за межі суто естетичного виховання й постає як потужний інструмент розвитку когнітивної гнучкості, емоційної стійкості та соціальної адаптивності дитини. Проаналізовано змістовне наповнення мистецько-творчої компетентності згідно з оновленою редакцією Базового компонента дошкільної*

освіти України, де особливий наголос зроблено на суб'єктності дитини, її праві на самовираження та індивідуальну траєкторію розвитку. У статті детально розглянуто зміну парадигми: перехід від репродуктивних моделей навчання до особистісно орієнтованих технологій, що базуються на інтеграції різних видів художньої діяльності - образотворчої, музичної, театральної та літературної. У роботі обґрунтовано доцільність впровадження інноваційних методик, зокрема STEAM-орієнтованих підходів, елементів цифрової арт-педагогіки та арт-терапевтичних практик, що є критично важливим для психоемоційної підтримки дітей дошкільного віку у контексті подолання наслідків воєнного стану та соціальної нестабільності. Розкрито роль вихователя як фасилітатора творчого процесу, завданням якого є створення безбар'єрного, стимулюючого та безпечного розвивального середовища. Визначено, що ефективність формування досліджуваної компетентності безпосередньо залежить від гармонійного поєднання традиційних художніх технік із новітніми цифровими інструментами, що дозволяє дитині ефективно інтегруватися у сучасне інформаційне суспільство. Сформульовані висновки та рекомендації мають практичне значення для педагогів закладів дошкільної освіти, студентів педагогічних спеціальностей та фахівців у галузі дитячої психології, орієнтованих на модернізацію освітнього процесу.

Ключові слова: мистецько-творча компетентність, дошкільна освіта, трансформація освіти, креативність, Базовий компонент дошкільної освіти, інноваційні технології, художньо-естетичний розвиток.

Annotation. The article provides a comprehensive theoretical and methodological analysis of modern approaches to the formation of artistic and creative competence of preschool children in the context of global transformations in the educational field. Emphasis is placed on the fact that in modern realities, arts education goes beyond purely aesthetic upbringing, turning into a powerful tool for developing cognitive flexibility, emotional resilience, and social adaptability of a child. The content of artistic and creative competence is analyzed according to the updated revision of the Basic Component of Preschool Education of Ukraine, where special emphasis is placed on the child's agency, their right to self-expression, and an individual

developmental trajectory. The author examines in detail the paradigm shift: the transition from reproductive teaching models to person-centered technologies based on the integration of various types of artistic activities - visual, musical, theatrical, and literary. The paper substantiates the expediency of introducing innovative methods, including STEAM education, elements of digital art pedagogy, and art-therapeutic practices, which are critically important for the psycho-emotional support of preschoolers in the context of overcoming the consequences of martial law and social instability. The role of the educator as a facilitator of the creative process is revealed, whose task is to create a barrier-free, stimulating, and safe developmental environment. It is determined that the effectiveness of forming the investigated competence directly depends on the harmonious combination of traditional artistic techniques with the latest digital tools, which allows the child to integrate effectively into the modern information society. The formulated conclusions and recommendations are of practical importance for teachers of preschool education institutions, students of pedagogical specialties, and specialists in the field of child psychology aimed at modernizing the educational process.

Keywords: *artistic and creative competence, preschool education, educational transformation, creativity, Basic Component of Preschool Education, innovative technologies, artistic and aesthetic development.*

ВСТУП. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими трансформаційними процесами в усіх сферах життєдіяльності, серед яких система освіти посідає особливе місце. Реформування національної системи освіти, орієнтація на європейські стандарти та впровадження концепції Нової української школи вимагають переосмислення підходів до виховання дитини з перших років її життя [4]. Дошкільний вік є унікальним періодом, коли закладаються основи особистості, її світогляду, ціннісних орієнтацій та творчого потенціалу. Саме тому трансформація підходів до дошкільної освіти розглядається як стратегічний напрям оновлення всієї освітньої системи.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах глобалізації, цифровізації та соціальної нестабільності тра-

диційні методики естетичного виховання втрачають свою ефективність. На зміну їм приходить компетентнісний підхід, де головною метою стає не просто оволодіння дитиною певними художніми навичками (вміння малювати, ліпити чи співати), а формування комплексної здатності до самовираження, інтерпретації мистецьких творів та креативного розв'язання життєвих і навчальних ситуацій [1]. Мистецько-творча компетентність стає одним із ключових індикаторів якості дошкільної освіти, оскільки вона безпосередньо пов'язана з розвитком психічних процесів: уяви, пам'яті, нестандартного мислення та емоційної стійкості.

Особливого значення проблема набуває в контексті трансформації освіти, яка в Україні відбувається на тлі надзвичайних викликів - воєнного стану, потреби в психологічній реабілітації дітей та переходу до нових форм взаємодії між педагогами та вихованцями. Це вимагає від науковців та практиків активного пошуку нових педагогічних інструментів і підходів, які б дозволили зберегти цілісність освітнього процесу, забезпечити психоемоційну підтримку дітей та сприяти повноцінному розвитку їхньої творчої особистості.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Проблема формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку в сучасній українській педагогічній науці розглядається крізь призму євроінтеграційних процесів, національних освітніх традицій та оновлення змісту дошкільної освіти. Трансформація змісту дошкільної освіти вимагає відмови від застарілих догм і переходу до людиноцентристської моделі, де дитина є активним суб'єктом творчості.

Фундаментальне значення для розуміння проблеми мають праці видатного українського педагога-гуманіста В. Сухомлинського. Його ідеї щодо «школи радості», розвитку емоційної чутливості дитини до краси навколишнього світу та важливості художньої праці є базовими для сучасної концеп-

ції мистецької компетентності. Сухомлинський доводив, що без естетичного виховання неможливий повноцінний інтелектуальний та моральний розвиток особистості [10].

У контексті сучасної трансформації освіти особливої ваги набувають напрацювання українських науковців у галузі дошкільної освіти. Зокрема, Т. Піроженко детально обґрунтовує компетентнісний підхід, розглядаючи мистецько-творчу діяльність як простір для самореалізації та становлення особистісного «Я» дитини [9]. Обґрунтовуючи суб'єктність дитини у творчому процесі у своїх працях дослідниця зазначає: «Мистецько-творча компетентність - це не просто сума вмінь, а здатність дитини реалізувати свій власний потенціал, знаходячи індивідуальні шляхи художнього втілення свого ставлення до світу» [9]. Це твердження підкреслює, що в умовах трансформації освіти пріоритетом стає внутрішній світ дитини, а мистецтво виступає мовою її самоствердження. Н. Гавриш пропонує інноваційні підходи до інтеграції різних видів мистецтв (літературного, музичного, образотворчого), що дозволяє формувати у дітей дошкільного віку цілісну картину світу [3].

Питання професійної майстерності педагога у формуванні творчої особистості досліджує Г. Беленька, наголошуючи на ролі креативності самого вихователя [2]. Психологічні аспекти розвитку дитини дошкільного віку та його готовність до творчого самовираження в умовах змін висвітлено у працях О. Кононенко та С. Ладивір. Дослідження К. Поніманської дозволяють глибше зрозуміти гуманістичні засади організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Аналіз світового досвіду свідчить про значний потенціал західних педагогічних моделей, які активно імплементуються в українську практику. Особливої уваги заслуговує Реджіо-педагогіка Л. Малагуцці [13]. Її концепція «ста мов дитини» є ключовою для розуміння того, що кожен вид мистецтва є унікальним інструментом пізнання та комунікації.

Також вагомим є досвід М. Монтесорі, який акцентує увагу на важливості спеціально підготовленого середовища для вільного творчого розвитку дитини.

Сучасні закордонні дослідники, такі як К. Робінсон, акцентують увагу на тому, що креативність у сучасній освіті є такою ж важливою, як і грамотність [14]. У роботах Г. Гарднера (теорія множинного інтелекту) підкреслюється, що художній та музичний інтелект є критично важливими для загального успіху особистості в ХХІ столітті [12].

На особливу увагу заслуговує розвиток STEAM-освіти (як синтезу науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики). В українському науковому дискурсі цей напрям активно досліджується в контексті раннього розвитку дитини, де літера «А» (Arts - мистецтво) виступає каталізатором інноваційного мислення. Для дітей дошкільного віку це створює умови для природної інтеграції творчості, пізнання та гри [6].

Попри значну кількість вітчизняних та західних досліджень, залишається потреба в уточненні та систематизації методичних підходів до формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку в умовах трансформації освіти, зокрема змішаного навчання та необхідності оперативної адаптації освітнього процесу до безпекових викликів сьогодення.

МЕТА. Метою статті є теоретичне обґрунтування та систематизація сучасних підходів до формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку в умовах системної трансформації освітнього простору. Особлива увага приділяється аналізу новітніх інструментів художньо-естетичного розвитку, які дозволяють не лише розкрити творчий потенціал дитини, а й сприяють забезпеченню її психоемоційної стабільності та адаптивності в умовах мінливого соціокультурного середовища. У межах дослідження розглянуто інтеграцію традиційних мистецьких практик із

інноваційними технологіями (зокрема STEAM та цифровим артом) як засобами формування цілісної особистості, здатної до креативного самовираження та гнучкого мислення в умовах сучасних викликів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Відповідно до поставленої мети у статті використано комплекс теоретичних методів, що забезпечили всебічний аналіз проблеми формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку. Застосовано аналіз і синтез наукових джерел у галузях мистецтвознавства, дошкільної педагогіки та дитячої психології, а також здійснено вивчення чинних нормативно-правових документів, які регламентують зміст дошкільної освіти в умовах її трансформації [4]. Метод порівняння дав змогу зіставити традиційні художні методики з інноваційними підходами (зокрема STEAM-орієнтованими та цифровими арт-практиками), а також узагальнити європейський досвід розвитку креативності у дітей раннього та дошкільного віку. Систематизація й узагальнення теоретичних положень сприяли формуванню концептуальних засад сучасної моделі мистецького виховання.

Для обґрунтування практичної значущості дослідження та окреслення актуального стану проблеми використано елементи емпіричних методів. Зокрема, педагогічне спостереження за організацією образотворчої та музичної діяльності в закладах дошкільної освіти застосовувалося з метою аналізу особливостей реалізації мистецьких завдань у дистанційному та змішаному форматах. Анкетування й інтерв'ювання вихователів і батьків дітей дошкільного віку використовувалися для узагальнення їхніх запитів, визначення рівня готовності до впровадження інноваційних арт-технологій та потреби в методичному супроводі творчого розвитку дітей в умовах соціальних і безпекових викликів. Такий підхід забезпечив комплексне осмислення ефективності сучасних підходів до формування мистецько-творчої компетентності у практичній площині [1].

РЕЗУЛЬТАТИ. Трансформація сучасної освітньої парадигми в Україні вимагає принципово нового погляду на результативність художньо-естетичного виховання. Згідно з оновленою редакцією Базового компонента дошкільної освіти (БКДО), мистецько-творча компетентність перестає бути сукупністю вузькоспеціалізованих навичок і перетворюється на інтегративне особистісне утворення [1]. Це означає, що ми оцінюємо не лише здатність дитини правильно тримати пензель чи відтворювати мелодію, а її готовність до творчої активності, здатність виражати власні почуття та ідеї мовою мистецтва.

Аналіз структури мистецько-творчої компетентності дозволяє виокремити в ній кілька взаємопов'язаних складників:

- Емоційно-ціннісний компонент. Цей складник є первинним у генезі творчого розвитку дитини дошкільного віку. Він передбачає розвинену здатність дитини емоційно відгукватися на прояви прекрасного в мистецтві та навколишній дійсності. В умовах сучасних викликів цей компонент трансформується у здатність до «естетичного переживання» як способу саморегуляції. Він включає розвиток емпатії - вміння дитини співпереживати героям творів, відчувати настрій музичного твору чи колориту картини. Сформованість цього компонента проявляється в особистісному ставленні дитини до мистецтва: появі власних уподобань, виникненні естетичного задоволення від процесу творення та здатності бачити красу в буденних речах.

- Когнітивний компонент. У межах цього складника формується інтелектуальна база творчості. Він охоплює не лише систему знань про види мистецтва (живопис, музика, архітектура, театр) та його жанри, а й розуміння специфічної «мови» кожного з них. Дитина засвоює засоби художньої виразності: лінію, пляму, колір - в образотворчості; темп, ритм, тембр - у музиці; міміку та жест - у театралізації. Особливої уваги в умовах трансформації змісту освіти набуває національний

аспект когнітивного компонента: обізнаність з етнодизайном, народними промислами та українським фольклором як генетичним кодом нації. Це формує фундамент культурної ідентичності дитини дошкільного віку.

- Діяльнісний (поведінковий) компонент. Це практичне втілення мистецького потенціалу дитини. Він включає як оволодіння традиційними технічними навичками (робота з пензлем, стекою, ножицями), так і здатність до сміливого експериментування з нетрадиційними матеріалами. В умовах освітніх інновацій діяльнісний компонент акцентує увагу на імпровізації. Важливою є не лише технічна грамотність, а й здатність дитини самостійно обирати засоби для реалізації власного задуму, комбінувати різні види діяльності (наприклад, поєднання малювання з аплікацією чи використання природних елементів у ліпленні). Цей компонент свідчить про перехід від копіювання до самостійного створення унікального художнього продукту.

- Творчо-рефлексивний компонент. Це вищий рівень розвитку компетентності, що відповідає за усвідомлення дитиною свого творчого шляху. Рефлексія в дошкільному віці проявляється у здатності оцінити не лише результат («гарно чи ні»), а й власні зусилля та емоції під час роботи. Дитина вчиться презентувати свій продукт, пояснювати свій задум, виявляти оригінальність та автономність у виборі теми чи способу зображення. Сформованість цього компонента забезпечує розвиток індивідуального авторського стилю та критичного мислення, що дозволяє дитині не лише творити, а й усвідомлювати та аргументувати власну творчу позицію, що є вкрай важливим для соціалізації в сучасному демократичному суспільстві.

Важливою особливістю трансформаційного періоду є перехід від «наслідувальної» моделі (де дитина копіювала зразок вихователя) до моделі «креативного самовираження». В сучасних умовах вихователь не виступає як єдине джере-

ло істини, а стає фасилітатором - партнером, який створює умови для відкриття дитиною власних творчих можливостей. Це корелює з принципами дитиноцентризму, де голос дитини, її бачення та її суб'єктивний досвід є пріоритетними [8].

У контексті трансформації освіти ми розглядаємо мистецько-творчу компетентність як фундамент для формування soft skills (м'яких навичок). Креативність, яка розвивається в процесі малювання чи театралізованої гри, безпосередньо впливає на розвиток критичного мислення, здатності до колаборації та адаптивності. В умовах соціальної нестабільності та воєнних викликів, мистецька діяльність виконує ще й захисну функцію, стаючи засобом психоемоційного розвантаження та відновлення внутрішнього ресурсу дитини.

Детальне вивчення структурних елементів мистецько-творчої компетентності дозволяє глибше зрозуміти механізми її формування в умовах трансформаційних змін. Зокрема, емоційно-ціннісний складник у сучасних реаліях набуває статусу пріоритетного. В умовах підвищеного тривожного фону та соціальної напруги, здатність дитини сприймати естетичні об'єкти стає інструментом стабілізації психіки. Мистецтво в дошкільному віці виступає не лише як об'єкт споглядання, а як безпечний простір для проживання емоцій. Трансформація підходів тут полягає у відмові від оціночних суджень «красиво/некрасиво» на користь емпатійного сприйняття: «що я відчуваю, коли бачу це?», «який настрій передає цей колір?».

Когнітивний складник мистецької компетентності в умовах інформаційного суспільства також зазнає змін. Сьогодні дитина дошкільного віку має доступ до величезного масиву візуальної інформації. Тому завдання педагога не просто дати суму знань про художників чи композиторів, а навчити дитину вибірковості, критичному сприйняттю візуального контенту. Формування «надивленості» та візуальної грамотності стає новим викликом для дошкільної освіти. Мистецька обізнаність тепер включає не лише класичні зразки, а й

сучасні форми візуальної культури, що дозволяє дитині бути інтегрованою в актуальний соціокультурний контекст.

Особливої уваги потребує діяльнісний компонент, який є найбільш динамічним. У традиційній системі він базувався на суворому дотриманні технологічних етапів (наприклад, малювання за чітким алгоритмом вихователя). Сучасний трансформаційний підхід передбачає акцент на процесуальності, а не лише на результаті. Для дитини важливішим стає сам процес експериментування з матеріалами - змішування фарб, пошук нових фактур у ліпленні, поєднання природного матеріалу з побутовими речами. Саме в таких пошукових діях народжується справжня креативність.

Трансформація сучасної освіти диктує принципово нові вимоги до проєктування та організації розвивального середовища в закладах дошкільної освіти. Мистецький простір сьогодні розглядається не просто як місце для занять, а як динамічна екосистема, що стимулює творчу експресію та дослідницький пошук дитини. Нами обґрунтовано, що сучасне мистецьке середовище має базуватися на таких ключових принципах:

- Поліфункціональність та гнучкість. Сучасна художня зона в груповому приміщенні або спеціалізованій студії повинна мати здатність до швидкої трансформації залежно від освітніх завдань та творчих запитів дітей. Це реалізується через використання мобільних меблів, модульних конструкцій та багатофункціонального обладнання. Поліфункціональність дозволяє легко перетворювати майстерню з образотворчого мистецтва на театральну гримерку, музичну вітальню або науково-дослідницьку лабораторію для вивчення властивостей матеріалів. Такий підхід сприяє формуванню у дітей здатності до швидкої адаптації та баченню варіативності використання одного й того самого простору для різних видів діяльності.

- Принцип відкритості та доступності (Open Space). Трансформація середовища передбачає відхід від закритих шаф до

відкритих полиць (стелажів), де дитина має постійний і безперешкодний доступ до широкого спектра художніх матеріалів: різних видів паперу, тканин, природної сировини, глини, різнофактурних фарб та інструментів. Принцип «відкритого вибору» є критично важливим для формування суб'єктності дитини дошкільного віку. Коли дитина сама вирішує, який матеріал їй потрібен для втілення задуму, вона вчиться брати на себе відповідальність за творчий процес, стає ініціативною та самостійною. Доступність середовища також передбачає наявність «зон незавершених проєктів», де дитина може залишити свою роботу та повернутися до неї згодом, що вчить цінувати тривалість творчого процесу.

- Інноваційна насиченість та технологічність. Сучасне мистецьке середовище має гармонійно поєднувати класичні художні засоби з новітніми досягненнями техніки. Наявність інтерактивних пісочниць дозволяє розвивати дрібну моторику та уяву через гру зі світлом і текстурою; графічні планшети вводять дитину у світ цифрового дизайну; мультимедійні проєктори дають змогу створювати масштабні світлові інсталяції та декорації. Таке насичення дозволяє подолати розрив між повсякденним «цифровим» досвідом дитини та традиційним освітнім процесом. Важливо, що інновації в просторі виступають не як самоціль, а як засіб розширення виражальних можливостей дитини, дозволяючи їй експериментувати на межі реального та віртуального світів.

Практична реалізація STEAM-підходу та цифрової арт-педагогіки яскраво проявляється у проєктній діяльності. Прикладом може слугувати інтегрований проєкт «Створення мультфільму про екологію». У межах такого проєкту діти спочатку досліджують природне довкілля (науковий аспект), створюють декорації та персонажів із вторинної сировини (мистецький та інженерний аспект), а потім за допомогою планшетів та спеціального програмного забезпечення здійснюють кадрову зйомку та озвучення (технологічний аспект)

[6]. Це дозволяє дитині відчувати себе творцем медіаконтенту, де цифрові інструменти стають логічним продовженням художнього задуму, а не просто розвагою.

- Естетична та психологічна безпека. В умовах трансформації, спричиненої соціокультурними викликами, простір має виконувати рекреаційну функцію. Використання пастельних кольорів у дизайні, наявність зон для усамітнення (куточки тиші), м'яке освітлення та природні матеріали забезпечують психологічний комфорт дитини. Мистецьке середовище виступає як безпечне середовище для самовираження, де дитина може опрацьовувати внутрішні переживання та емоційні реакції, що робить його важливим елементом арт-терапевтичного впливу.

Важливим аспектом результативності є впровадження інтегрованих занять, де мистецька діяльність тісно переплітається з ознайомленням із соціумом, природою та математикою. Наприклад, вивчення геометричних фігур через аналіз картин абстракціоністів (Кандинського чи Малевича) або дослідження властивостей води через техніку акварелі «по вологому». Така інтеграція сприяє формуванню цілісної, а не фрагментарної картини світу, що є однією з головних цілей сучасної дошкільної освіти.

Окремо слід виділити роль національно-культурного складника. В умовах трансформації, що супроводжується пошуком ідентичності, залучення дітей до народних мистецьких традицій (петриківський розпис, опішнянська кераміка, витинанка) має відбуватися не формально, а через сучасні інтерпретації. Це дозволяє дитині відчувати приналежність до своєї культури, що є основою духовного здоров'я особистості [10].

Особливого значення в умовах трансформації освітнього простору набуває психотерапевтичний та реабілітаційний потенціал мистецтва, що зумовлено потребою в забезпеченні психоемоційного благополуччя дітей дошкільного віку у кризові періоди. Мистецько-творча компетентність сьогодні

розглядається не лише як засіб естетичного розвитку, а й як потужний інструмент формування резильєнтності - здатності дитини долати стрес та відновлювати внутрішній ресурс через творче самовираження. Трансформація підходів у цьому контексті полягає в інтеграції методів арт-педагогіки та арт-терапії в повсякденний освітній процес, де головною метою стає не створення досконалого художнього продукту, а сам процес гармонізації внутрішнього стану дитини.

Використання ізотерапевтичних технік, таких як малювання пальчиками, робота з мокрою глиною або створення пісочних композицій, дозволяє дітям каналізувати приховані страхи, тривогу та напруження у безпечну художню форму. В умовах трансформації освіти роль вихователя зміщується від наставника до емпатійного спостерігача, який створює умови для «вільного малювання», де дитина має право на вибір кольору, формату та сюжету без жодного зовнішнього тиску чи оцінювання. Такий підхід сприяє розвитку емоційного інтелекту, оскільки через колірні плями та лінії дитина вчиться ідентифікувати та вербалізувати власні почуття, що є критично важливим для її ментального здоров'я.

Важливим аспектом сучасних мистецьких практик є використання музикотерапії та казкотерапії як засобів зниження рівня тривожності. Музика в закладі дошкільної освіти перестає бути лише фоном для занять, трансформуючись у засіб активної релаксації та розвитку слухової уваги. Активне слухання класичних творів у поєднанні з пластичним інтуїтивним рухом дозволяє дитині відчувати цілісність власного тіла та емоцій. Водночас театралізована діяльність та сторітелінг дають можливість дитині програти складні життєві ситуації через рольові ігри, знаходячи творчі шляхи розв'язання конфліктів та адаптуючись до нових соціальних умов, що виникають внаслідок освітніх та суспільних змін.

Інтегрований характер мистецько-творчої діяльності дозволяє поєднувати художню творчість із тілесно-орієнтованими

практиками. Зокрема, малювання під музику з елементами дихальних вправ або створення колективних колажів сприяє соціалізації та відновленню відчуття приналежності до спільноти. В умовах дистанційного або змішаного навчання, що стало невід'ємною частиною трансформації освіти, мистецтво виступає єднальною ланкою між дитиною, педагогом та родиною. Проектування спільних мистецьких завдань, які дитина може виконувати вдома разом із батьками, перетворює творчість на інструмент сімейної підтримки та психологічного розвантаження, що робить мистецьку компетентність фундаментальною основою життєтворчості особистості в нестабільному світі.

Успішність формування мистецько-творчої компетентності в умовах системної трансформації дошкільної освіти безпосередньо залежить від зміни стратегічних підходів до професійної діяльності вихователя. Сучасна педагогіка вимагає відходу від директивного керівництва художнім процесом на користь партнерської взаємодії та фасилітації. У цьому контексті нами виокремлено стратегію «педагогічної підтримки ініціативи», яка базується на наданні дитині максимальної свободи у виборі теми, матеріалів та засобів реалізації задуму. Трансформація ролі вихователя передбачає його перетворення на співавтора, який не нав'язує власне бачення «правильного» зображення, а стимулює дитину до пошуку власних відповідей через відкриті запитання та провокативні мистецькі ситуації. Така стратегія дозволяє сформувати у дитини дошкільного віку впевненість у власних силах, що є фундаментом креативності [7].

Важливим складником трансформаційних процесів є розробка та впровадження інтегрованих проектних технологій тривалої дії. На відміну від короткотривалих занять, мистецькі проекти дозволяють дитині глибше зануритися в тему, досліджувати її з різних боків та повертатися до своєї роботи протягом кількох днів або тижнів. Це сприяє розвитку ціле-

покладання та здатності до тривалої концентрації уваги, що є дефіцитним у сучасних дітей в умовах надмірного інформаційного шуму. Педагогічний супровід таких проєктів вимагає від вихователя вміння інтегрувати мистецтво з екологічним вихованням, мовленнєвим розвитком та елементарними математичними уявленнями, створюючи цілісний освітній контекст.

Окремий пласт дослідження присвячено трансформації взаємодії закладу дошкільної освіти з родинами вихованців у площині мистецького розвитку. В умовах дистанційного навчання та необхідності соціальної дистанції, роль батьків як перших наставників дитини у світі культури зростає експоненціально. Нами обґрунтовано модель «сімейного арт-клубу», де взаємодія між педагогом та батьками вибудовується не на рівні формальних звітів, а через спільний пошук творчих рішень. Використання сучасних месенджерів та платформ для створення цифрових портфоліо дитячих робіт дозволяє батькам бачити не лише кінцевий результат, а й динаміку творчого процесу, що сприяє глибшому розумінню індивідуальних особливостей дитини.

Трансформація підходів до роботи з сім'єю також включає навчання батьків простим методам арт-підтримки в домашніх умовах. Педагогічна просвіта має бути спрямована на подолання стереотипів про «правильне малювання» та стимулювання батьків до спільної з дитиною експериментальної діяльності [7]. Це створює спільне ціннісне поле, де мистецтво стає мовою любові та порозуміння, а творча компетентність дитини розвивається органічно в усіх сферах її життєдіяльності. Таким чином, лише системна зміна професійної свідомості педагога та налагодження дієвого партнерства з родинами дозволяє повноцінно реалізувати потенціал мистецької освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій.

ДИСКУСІЯ. Проведене дослідження дозволяє переосмислити проблему формування мистецько-творчої компе-

тентності, яка в сучасних умовах виходить за межі суто художнього навчання. Отримані результати підтверджують тезу про те, що трансформація освіти в Україні вимагає відмови від вузькотехнологічного підходу на користь інтегративного розвитку особистості. Обговорення результатів у контексті наукових поглядів Н. Гавриш та Т. Піроженко дає підстави стверджувати, що мистецька діяльність є не просто складником естетичного виховання, а базовим механізмом самореалізації дитини, що особливо корелює з ідеями дитиноцентризму [3; 9]. На відміну від традиційних методик, які акцентували увагу на відтворенні зразка, запропонований нами акцент на процесуальності та суб'єктності дитини дозволяє зменшити психологічні бар'єри, пов'язані з тривожністю, страхом помилки та обмеженою самостійністю під час організованого навчання.

У дискусійному аспекті варто звернути увагу на інтеграцію цифрових технологій у творчий процес. Попри існуючі побоювання деяких дослідників щодо можливої деградації «ручних» навичок дитини під впливом гаджетів, наше дослідження демонструє зворотну тенденцію. Цифровий арт та STEAM-технології не замінюють традиційні техніки художньої діяльності, а слугують додатковими засобами для розвитку творчого мислення та експресивних можливостей дитини дошкільного віку. Це співзвучно з концепцією «статусу мов дитини» Л. Малагуцці, де технологічна «мова» є лише одним із засобів комунікації зі світом. Проте ми наголошуємо, що ефективність інтеграції цифрових технологій можливе лише за умови, що педагог володіє компетенціями фасилітації творчого процесу [13].

Окремого обговорення потребує питання арт-терапевтичного впливу мистецтва в умовах трансформації, зумовленої воєнним станом. Якщо у працях попередніх років цей аспект розглядався як допоміжний або спеціалізований, то сьогодні він набуває статусу інтегрованого компонента сучасної до-

шкільної педагогіки, що сприяє психоемоційному розвитку та адаптивності дітей [12; 14]. Порівнюючи наші висновки з напрацюваннями західних фахівців у галузі психології творчості, ми бачимо необхідність у подальшій розробці методик, які б дозволяли педагогам без спеціальної психологічної освіти безпечно використовувати арт-техніки для емоційної підтримки вихованців.

Таким чином, результати дослідження відкривають перспективи для подальших наукових пошуків у напрямі розробки варіативних моделей мистецького середовища, здатних адаптуватися до дистанційного формату. Дискусійним залишається питання розробки стандартизованих критеріїв оцінювання мистецько-творчої компетентності. Ми вважаємо, що у контексті трансформації освіти основними показниками успішності мають бути рівень творчої ініціативності та емоційної залученості дитини, а не якість кінцевого продукту, що потребує створення нових діагностичних інструментів.

ВИСНОВКИ. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку в умовах сучасної трансформації освіти є багатогранним процесом, який потребує цілісного переосмислення традиційних підходів. На основі аналізу оновленого Базового компонента дошкільної освіти встановлено, що мистецька компетентність є не лише сукупністю художніх знань та умінь, а складним інтегративним утворенням, що охоплює емоційну чутливість, когнітивну обізнаність, діяльнісну ініціативність та здатність до творчої рефлексії. Трансформаційні зміни в освітньому просторі стимулюють перехід від репродуктивних моделей навчання до особистісно орієнтованих, де дитина виступає активним суб'єктом творчості, здатним до самовираження та інтерпретації навколишнього світу мовою мистецтва [1].

Доведено, що інтеграція інноваційних технологій, зокрема STEAM-підходу та цифрового арту, є необхідною умовою модернізації мистецького виховання. Вона дозволяє поєднувати розвиток інженерно-технічного мислення з художньо-естетичним сприйняттям, формуючи у дітей дошкільного віку цілісну картину світу та здатність до інноваційної діяльності [6]. Використання сучасних цифрових інструментів та нетрадиційних художніх технік не замінює класичні форми творчості, а значно розширює діапазон виражальних можливостей дитини, сприяючи розвитку креативності як однієї з ключових компетентностей XXI століття [7].

Окремого висновку потребує роль освітнього середовища, яке в умовах трансформації має відповідати принципам поліфункціональності, відкритості та психологічної безпеки. Створення гнучкого мистецького простору, що легко моделюється самими дітьми, є важливим чинником стимулювання автономності та самостійності. Водночас актуалізація арт-терапевтичного потенціалу мистецтва в освітньому процесі визначена як пріоритетний напрям психоемоційної підтримки дітей дошкільного віку, що дозволяє використовувати творчу діяльність як засіб стабілізації внутрішнього стану дитини та її адаптації до кризових умов сьогодення.

Перспективним напрямом подальшого розвитку мистецької освіти є зміна ролі педагога, який має виступати фасилітатором творчого процесу, а також налагодження партнерської взаємодії з родинами вихованців. Трансформація системи дошкільної освіти в Україні відкриває нові можливості для створення авторських методик, що поєднують національні традиції та світові інновації [2; 8]. Таким чином, сформованість мистецько-творчої компетентності забезпечує фундамент для гармонійного розвитку особистості дитини дошкільного віку, її готовність до успішної життєдіяльності в умовах динамічних суспільних змін та подальшого навчання у школі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bazoviyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) (2021). [Basic Component of Preschool Education (new edition)]. nauk. ker. T. O. Pirozhenko. Kyiv: Vydavnytstvo, 38 s. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Proyekt-BKDO.pdf> [in Ukrainian].
2. Belenka, H. V. (2020). Profesiina kompetentnist vykhovatel'ia zakladu doshkilnoi osvity: zmistovyi aspekt [Professional competence of a preschool education institution educator: content aspect]. *Osvitolohichni dyskurs*, № 2 (29), pp. 116–129. [in Ukrainian].
3. Havrysh, N. V., & Pirozhenko, T. O. (2021). Osvitnia liniia «Dytyna u sviti mystetstva»: zmistove napovnennia ta osoblyvosti realizatsii [Educational line «Child in the world of art»: content and features of implementation]. *Doshkilne vykhovannia*, № 3, pp. 3–9. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro doshkilnu osvitu” vid 11.07.2001 № 2628-III (redaktsiia vid 01.01.2024) [Law of Ukraine «On Preschool Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> [in Ukrainian].
5. Kononenko, O. L. (2021). Psykholohichni osnovy osobystisnoho stanovlennia doshkilnyka [Psychological foundations of a preschooler's personality formation]. *Visnyk psykholohii i pedahohiky*, Vyp. 25, pp. 44–52. [in Ukrainian].
6. Kotenko, O. V. (2022). Formuvannia khudozhno-produktyvnoi kompetentnosti ditei doshkilnoho viku v intehrovanomu osvitnomu prostori [Formation of artistic and productive competence of preschool children in an integrated educational space]. *Pedahohichni nauky*, № 98, pp. 15–21. [in Ukrainian].
7. Kuzmenko, H. V. (2023). Art-tekhnologii v roboti z ditmy doshkilnoho viku: dosvid ta perspektyvy [Art technologies in working with preschool children: experience and prospects]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, Vyp. 61, tom 2, pp. 234–240. [in Ukrainian].

8. Lutsenko, I. O. (2020). Dytynotembryzmyak metodolohichna osnova suchasnoi doshkilnoi osvity [Child-centrism as a methodological basis of modern preschool education]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho*, № 1 (68), pp. 142–148. [in Ukrainian].

9. Pirozhenko, T. O. (2018). Tsinnosti dytyny doshkilnoho viku: sotsialno-psykholohichniy analiz [Values of a preschool child: a socio-psychological analysis]. Kyiv: Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuksa NAPN Ukrainy, 240 s. [in Ukrainian].

10. Ponimanska, K. I. (2018). Doshkilna pedahohika: pidruchnyk [Preschool pedagogy: textbook]. 4-te vyd., dopov. Kyiv: Akademvydav, 448 s. [in Ukrainian].

11. Prohrama rozvytku dytyny vid narodzhennia do shesty rokiv «Ya u Sviti» (2019). [Child development program from birth to six years «I am in the World»]. nauk. ker. O. L. Kononenko. Kyiv: MTSFER-Ukraine, 488 s. [in Ukrainian].

12. Gardner, H. (2011). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. Basic Books, 504 p.

13. Malaguzzi, L. (2012). The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Experience in Transformation. ABC-CLIO, 344 p.

14. Robinson, K., & Louonika, L. (2016). Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education. Penguin Books, 320 p.